

آموزش پزشکی

راهنمای آموزش رشته‌های علوم پزشکی
برای مربیان و استادان

مؤلف :

دکتر معصومه سیمبر

ویرایش :

دکتر بهرام قاضی‌جهانی

انتشارات گلبن

آموزش پزشکی

راهنمای آموزش رشته‌های علوم پزشکی برای مربیان و استادان

مؤلف

دکتر معصومه سیبیر

ویرایش

دکتر بهرام قاضی جهانی

نام کتاب:	آموزش پزشکی
ناشر:	گلپان یا همکاری قاضی جهانی و آریان طب
واژه‌پردازی:	گلپان - شهناز رستم‌زاده - شمسی صفری
طرح روی جلد:	گلپان - حسن روشنایی
لیتوگرافی:	کاوه نو
چاپ و مصافی:	گلپان
شمارگان:	۱۱۰۰ نسخه
نوبت چاپ:	اول ۱۳۸۳
قیمت:	۱۸۰۰۰ ریال
شابک:	۹۶۴-۷۹۱۶-۲۷-۲

تقدیم به :

پدر و مادرم

و

همسر و فرزندم

والاترین معلمین عشق و ایثار

دکتر معصومه سیمبر

سیمبر، معصومه

آموزش پزشکی، راهنمای آموزش رشته‌های علوم پزشکی برای مربیان و استادان / مولف معصومه سیمبر. ویرایش بهرام قاضی‌جهانی
تهران : گلپایه : آریان‌طب، تیریز : قاضی‌جهانی، ۱۳۸۳.

ISBN:964-7916-27-2

۲۳۰ ص. محصور، جدول، نمودار.

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا .

۱- آموزش پزشکی . ۲- پزشکی - راهنمای آموزشی . ۳- برنامه‌ریزی آموزشی - راهنمای آموزشی (عالی) . الف . قاضی‌جهانی. بهرام
۱۳۴۳- ویراستار. ب . عنوان . ج . عنوان : راهنمای آموزش رشته‌های علوم پزشکی برای مربیان و استادان.

۵۶۸۵-۸۳م

کتابخانه ملی ایران

۶۱۰/۷۱۱ F۸۴۲/۱۸۱۸

فهرست

۸	پیشگفتار.....
۹	فصل اول: برنامه‌ریزی آموزشی و درسی.....
۹	ارکان برنامه‌ریزی.....
۹	تفاوت‌های برنامه آموزشی و برنامه درسی.....
۱۰	سطوح برنامه‌ریزی.....
۱۰	نظام‌های برنامه‌ریزی آموزشی و درسی.....
۱۱	طرح درس.....
۱۵	فصل دوم: مبانی علمی برنامه‌ریزی آموزشی و درسی.....
۱۵	مبانی فلسفی برنامه‌ریزی آموزشی.....
۱۵	مبانی روانی برنامه‌ریزی آموزشی.....
۱۶	مبانی فرهنگی، اجتماعی و سیاسی برنامه‌ریزی.....
۱۷	عوامل مؤثر در یادگیری فراگیران.....
۱۹	فصل سوم: تدوین اهداف آموزشی و درسی.....
۱۹	تعریف هدف.....
۱۹	منابع تعیین اهداف آموزشی.....
۱۹	نیاز فراگیران، نیاز جامعه و نظر متخصصان.....
۲۱	طبقه‌بندی اهداف در حیطه‌های یادگیری.....
۲۱	فواید طبقه‌بندی اهداف آموزشی.....
۲۲	سطوح یادگیری در حیطه شناختی.....
۲۳	سطوح یادگیری در حیطه عاطفی.....
۲۵	سطوح یادگیری در حیطه روانی - حرکتی.....
۲۶	طبقه‌بندی ساده اهداف آموزشی در علوم پزشکی.....
۲۹	فصل چهارم: تحلیل آموزشی در آموزش پزشکی.....
۲۹	تعریف تحلیل آموزشی.....
۲۹	انواع هدفهای آموزشی.....
۳۰	اجزای یک هدف رفتاری.....
۳۰	کیفیت هدف رفتاری.....
۳۳	فصل پنجم: تعیین محتوا.....
۳۳	تعریف محتوا.....
۳۳	چگونگی تعیین محتوا.....
۳۳	اصول تهیه و تنظیم محتوا.....
۳۷	فصل ششم: الگوهای تدریس.....
۳۷	تعریف الگوهای تدریس.....
۳۷	الگوی عمومی تدریس.....

۳۷	دو الگوی رایج تدریس.....
۳۷	الگوی پیش‌سازمان‌یافته.....
۳۸	الگوی حل مسأله.....

فصل هفتم: روشهای تدریس..... ۳۹

۳۹	روش سخنرانی.....
۴۰	سخنرانی با بازخورد.....
۴۱	روش پرسش و پاسخ.....
۴۲	روش نمایشی.....
۴۲	روش ایفای نقش.....
۴۳	روش بحث در گروههای کوچک.....
۴۶	کار بالینی یا میدانی.....
۴۷	روش حل مشکلات بالینی.....
۵۰	بهبود مهارت حل مسأله با روش شبیه‌سازی، ایفای نقش و آموزش با کامپیوتر.....
۵۱	آموزش پزشکی به روش حل مسأله.....
۵۳	یادگیری مستقل.....
۵۴	آموزش از راه دور با کامپیوتر و اینترنت.....

فصل هشتم: ارزشیابی تدریس..... ۵۷

۵۷	چک لیست بررسی سخنرانی.....
۵۸	چک لیست بررسی روش پرسش و پاسخ.....
۵۹	چک لیست بررسی روش نمایشی در دروس عملی.....
۶۰	چک لیست بررسی روش ایفای نقش.....
۶۰	چک لیست بررسی روش بحث گروهی کوچک.....
۶۱	چک لیست بررسی روش حل مشکل بالینی.....

فصل نهم: رسانه‌های آموزشی..... ۶۳

۶۳	تعریف رسانه.....
۶۳	انواع رسانه‌ها: پروژکتوری و غیرپروژکتوری.....
۶۳	وسایل غیرپروژکتوری.....
۶۳	مجموعه‌های خودآموز.....
۶۳	اشیا و نمونه‌های حقیقی.....
۶۴	مدلها و وسایل شبیه‌سازی‌شده.....
۶۴	پوستر، عکس نقاشی و نمودار.....
۶۴	وایت‌برد، تخته‌سیاه و تخته‌های کاغذی.....
۶۴	تخته ماهوتی یا تخته مغناطیسی.....
۶۴	رادیو.....
۶۵	ضبط صدا.....
۶۵	وسایل پروژکتوری.....
۶۵	اوپیک.....
۶۵	اورهد.....

۶۵	اسلاید
۶۵	میکروفیش
۶۵	فیلمهای ویدیویی
۶۶	تلویزیون مدار باز
۶۶	کامپیوتر و پروکسیما
۶۶	معیارهای انتخاب رسانه

۶۷	فصل دهم: روشهای ارزشیابی دانشجویان
۶۷	تعریف ارزشیابی دانشجویی
۶۷	ارزشیابی، امتحان، اندازه گیری و آزمون
۶۷	هدف از انجام ارزشیابی
۶۷	اهمیت ارزشیابی
۶۷	انواع ارزشیابی بر اساس هدف
۶۷	ارزشیابی تشخیصی
۶۸	ارزشیابی تکوینی یا ارزشیابی مرحله‌ای
۶۸	ارزشیابی پایانی یا ارزشیابی تراکمی
۶۸	انواع ارزشیابی بر اساس نحوه اجرا
۶۸	ارزشیابی انفرادی
۶۸	ارزشیابی گروهی
۶۸	انواع ارزشیابی بر اساس تفسیر نتایج
۶۸	ارزشیابی معیاری
۶۸	ارزشیابی هنجاری
۶۸	روشهای مختلف ارزشیابی دانشجویی
۶۹	مشاهده
۶۹	امتحان عملی
۶۹	آزمون شفاهی
۷۰	آزمون کتبی
۷۰	آزمونهای میزان شده
۷۰	آزمونهای معلم بساخته
۷۰	تفاوت آزمون میزان شده و آزمونهای معلم ساخته
۷۰	انواع آزمونهای معلم ساخته: عینی و انشایی
۷۰	آزمون انشایی یا تشریحی
۷۱	آزمون انشایی تغییر شکل یافته
۷۱	آزمون عینی
۷۱	پرسشهای صحیح و غلط
۷۲	پرسشهای جورکردنی
۷۲	پرسشهای کامل کردنی
۷۲	پرسشهای کوتاه پاسخ
۷۲	پرسشهای چندگزینه‌ای
۷۳	اجرای پروژه
۷۴	امتحان برنامه ریزی شده

۷۹	امتحان بالینی ساختاریافته هدفمند (OSCE)
۸۰	کاربرد OSCE در ارزیابی
۸۲	فواید و معایب OSCE
۸۲	موارد استفاده از OSCE
۸۳	سازمان‌دهی OSCE
۸۴	مراحل انجام کار در سازمان‌دهی OSCE
۸۶	روش کیف کاغذ
۸۶	ارزیابی نگرشها
۸۷	پرسشنامه
۸۸	تفاوت‌های به‌هم‌پیوسته یا برش قطبین
۸۹	طبقه‌های درجه‌بندی‌شده
۹۱	گزارش حکایت
۹۳	فصل یازدهم: اعتبار و پایایی آزمون‌ها
۹۳	اعتبار
۹۳	اعتبار محتوا
۹۴	اعتبار صوری
۹۴	اعتبار پیش‌بینی
۹۴	اعتبار همزمان
۹۴	اعتبار سازه
۹۵	پایایی
۹۵	پایایی مصحح
۹۵	روش بازآزمایی
۹۵	روش فرمهای هم‌ارز
۹۶	روش دو نیمه کردن
۹۶	روش کودر - ریچاردسون
۹۶	روش محاسبه خطای معیار
۹۷	فصل دوازدهم: تجزیه و تحلیل سؤالات
۹۷	تنظیم فهرست دانشجویان بر اساس نمره آنان
۹۷	رتبه‌بندی دانشجویان بر اساس شایستگی آنان
۹۷	تعیین گروههای بالا و پایین
۹۸	محاسبه شاخص دشواری هر سؤال
۹۸	محاسبه شاخص تمایز هر سؤال
۹۸	ارزشیابی انتقادی سؤالات
۹۹	معرفی ژورنالها، ارگانها و سایتهای آموزش پزشکی
۱۰۳	منابع

به نام خدا

پیشگفتار

گسترش و دامنه دانش در عصر حاضر به حدی است که آموزش هر چیز و یادگیری همه چیز امکان پذیر نیست. امروزه دانشجویان باید بدانند که «چه چیز باید بدانند» و «چگونه باید یاد بگیرند» و خود معمار آموزش خود باشند و استادان باید دانشجویان را در جهت استفاده صحیح از منابع برای حل مشکلات جامعه تشویق کنند. دانشجویان علوم پزشکی و بهداشتی باید در دانشگاه با چگونگی شناخت مسایل روز بیماران و جامعه و روزآمد کردن اطلاعات خود برای حل مشکلات آشنا شوند و تمرین کنند، تا قادر به انجام آن در طی ۳۰ تا ۴۰ سال زندگی حرفه‌ای خود در آینده باشند. الگوهای تدریس دانشجومحور، یادگیری مستقل و عادت دادن آنان با حل مسایل، از آنان نیروهای کارآمد خواهد ساخت. نیاز به برنامه آموزشی کامل و درست، آشنایی استادان با روشهای صحیح و نوین برنامه‌ریزی، تدریس و ارزیابی، بخصوص در حیطه علوم پزشکی بشدت احساس می‌شود. امید است تا با آشنا کردن استادان و مربیان با این روشها، آنان را در تربیت و آموزش کارکنانی کارآمد و توانا یاری دهیم.

دکتر معصومه سیمبر

مقدمه ناشر

تعامل استاد و دانشجو، روندی پیچیده و ظریف با حساسیتهای منحصر به فرد است که در شکل‌گیری رویکرد آینده دانشجویان به مسایل بالینی و عملی، نقش محوری و غیر قابل انکاری را ایفا می‌کند. در آموزش پزشکی، استادان از بین متخصصان رشته‌های مختلف انتخاب می‌شوند که اکثراً در طول تحصیل خود در مورد نحوه آموزش دادن تعلیم ندیده‌اند و صرفاً آموزش دیدن را آموخته‌اند نه آموزش دادن را. در کتاب حاضر که حاصل دانش و تجربیات گرانبهای سرکار خانم دکتر سمیرا است، با بیانی شیوا به آرایه راهکارهای علمی و عملی در این زمینه پرداخته شده است و بنده نیز افتخار ویراستاری این کتاب ارزشمند را داشته‌ام. مطالعه این کتاب را به تمام استادان و اعضای هیئتهای علمی و اولیای امور آموزش علوم پزشکی، توصیه می‌کنم.

دکتر بهرام قاضی جهانی

مدیر واحد اهل قلم انتشارات گلپان